

Bogate państwo wspiera biedny Kościół

Autor tekstu: **Paweł Borecki**

Opinia prawna w sprawie projektów ustaw o finansowaniu z budżetu państwa papieskich wydziałów teologicznych w Warszawie i we Wrocławiu oraz Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie

Wymienione wyżej projekty ustaw są niezgodne z konstytucyjnym modelem stosunków wyznaniowych, naruszają ustrojową zasadę równości wobec prawa oraz prawo do równego traktowania przez władze publiczne, nie znajdują potwierdzenia w zobowiązaniach Państwa wyrażonych w Konkordacie z 28 lipca 1993 r., a uzyskanie przez wspomniane przedłożenia mocy obowiązującej jako ustaw spowoduje wzrost niespójności w systemie polskiego prawa wyznaniowego.

Projekty są do siebie bardzo zbliżone w brzmieniu i redakcji, różnią się jedynie nazwami kościelnych osób prawnych, których działalność ma być finansowana z budżetu państwa. Można domniemywać, że wzorem dla autorów tych dokumentów stały się: ustawa z 14 czerwca 1991 r. o finansowaniu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego z budżetu państwa (Dz. U. Nr 61, poz. 259) oraz analogiczna ustawa z 26 czerwca 1997 r. o finansowaniu Papieskiej Akademii Teologicznej z budżetu państwa (Dz. U. Nr 103, poz. 650).

Projekty są niezgodne z zasadą bezstronności władz publicznych w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych obywateli, wyrażoną w art. 25 ust. 2 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. Podejmując decyzję o finansowaniu działalności kościelnych uczelni teologicznych z budżetu państwa władze publiczne, zwłaszcza Sejm, w bardzo wymierny, finansowy sposób, popierają rozwój i propagowanie katolickiej doktryny religijnej. Finansują bowiem jej nauczanie, kształcenie kadr duchownych i świeckich, które mają upowszechniać założenia doktryny katolickiej, w szczególności teologii, w społeczeństwie. Państwo wskazuje zatem czytelnie, że założenia katolicyzmu są mu bliższe, są lepsze, niż inne wyznania religijne, czy postawy światopoglądowe. Oznacza to odrzucenie ustrojowej zasady neutralności światopoglądowej władz publicznych. Wskazuje na afirmację przez państwo doktryny katolickiej.

Analizowane projekty nie służą także urzeczywistnieniu finansowego aspektu zasady wzajemnej niezależności Kościoła i państwa, o której mowa w art. 25 ust. 3 Konstytucji oraz w art. 1 Konkordatu. W istocie prowadzą one do częściowego uzależnienia działalności uczelni kościelnych od państwa, od dyskrecyjnej decyzji władz państwowych w sprawie wysokości kolejnych dotacji budżetowych. Przyjęcie projektów ustaw w praktyce spowoduje stałe obciążenie budżetu państwa, z którego wycofanie się przez stronę państwową będzie bardzo trudne, wręcz niemożliwe. Będzie bowiem wymagało uzgodnień ze stroną kościelną. Art. 22 ust. 2 Konkordatu jako punkt wyjścia do zmiany systemu finansowania duchowieństwa i instytucji kościelnych przyjmuje obowiązujące ustawodawstwo polskie. Wszelkie zmiany, w tym również cofnięcie dotacji na rzecz uczelni kościelnych, będą wymagały uzgodnień w komisji dwustronnej, o której mowa w wymienionym przepisie traktatu.

Projekty ustaw nie służą dobru wspólnemu, czyli Rzeczypospolitej, jak stanowi art. 1 Konstytucji. W interesie państwa polskiego nie leży kształcenie teologów. Służą natomiast dobru partykularnemu — dobru jednego z Kościołów w Polsce. Przekazują na finansowanie jego instytucji edukacyjnych, na finansowanie jego funkcji nauczycielskiej, część środków publicznych, egzekwowanych od obywateli bez względu na ich przekonania w sprawach religijnych. Ustawy nie przewidują na jakie cele konkretne, w zakresie działalności uczelni kościelnych, mają być przeznaczone dotacje państwowe. Jedynym ograniczeniem zakaz finansowania bliżej nieokreślonych „kosztów realizacji środków trwałych w budowie służących procesowi dydaktycznemu”. Nie wiadomo, co oznacza przytoczone określenie, będące językowym kuriozum. Projektów nie można uznać zatem za odpowiadające w pełni ustrojowej i konstytucyjnej zasadzie współdziałania państwa i Kościoła dla dobra wspólnego i dobra człowieka. Nie ma żadnych gwarancji, że środki uzyskane z dotacji państwowych zostaną przeznaczone na pomoc dla studentów.

Projekty ustaw o finansowaniu z budżetu państwa ww. uczelni katolickich są sprzeczne z wyrażoną w art. 32 ust. 1 zasadą, że wszyscy są równi wobec prawa, wszyscy mają prawo do

równego traktowania przez władze publiczne. Tymczasem planuje się wprowadzenie nieuzasadnionych merytorycznie preferencji, w postaci wsparcia finansowego, wyłącznie dla uczelni katolickich, nie przewidując dotacji na takich samych zasadach dla innych uczelni niepaństwowych.

Nieprawdą jest głoszony publicznie pogląd, że wspomniane projekty ustaw stanowią wypełnienie zobowiązań Państwa, określonych w Konkordacie. Art. 15 ust. 3 traktatu zobowiązuje Polskę do dotowania jedynie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz Papieskiej Akademii Teologicznej. W przypadku odrębnych wydziałów teologicznych Państwo ma jedynie **rozważyć** udzielenie im pomocy finansowej. Ta pomoc wcale nie musi mieć formy dotacji, może przybrać także formę ulg, czy zwolnień podatkowych. Należy przy tym zauważyć, że Wyższa Szkoła Teologiczno-Pedagogiczna „Ignatianum” w Krakowie nie jest nawet odrębnym wydziałem teologicznym w myśl art. 22 Konkordatu. Nie ma podstaw prawnych do rozszerzającej interpretacji postanowień o dotowaniu KUL czy PAT i na tej podstawie domniemywania o konieczności wsparcia finansowego innych, odrębnych katolickich wydziałów teologicznych. Trybunał Konstytucyjny w swych orzeczeniach dotychczas nie rozstrzygnął, że przepisy Konkordatu i ustawy z 1991 i 1997 r. przewidujące obowiązek dotowania uczelni katolickich są zgodne z Konstytucją, te przepisy nie zostały nawet zaskarżone. Realia finansów publicznych, szczególnie deficyt budżetowy w wysokości ponad 30 mld zł, dług publiczny przekraczający równowartość 110 mld dolarów, przemawiają za odrzuceniem przedstawionych projektów i dążeniem do oszczędności w wydatkach publicznych.

Uchwalenie analizowanych projektów spowoduje narastanie wewnętrznych sprzeczności w systemie polskiego prawa wyznaniowego. Ustawa z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia, mająca w istocie charakter ustawy ustrojowej, wykonawczej do postanowień wyznaniowych Konstytucji, stanowi bowiem w art. 10 ust. 1, że Rzeczpospolita Polska jest państwem świeckim, neutralnym w sprawach religii i przekonań. Co do zasady, zgodnie z art. 10 ust. 2 tej ustawy, państwo i państwowe jednostki organizacyjne nie powinny dotować, ani subwencjonować kościołów i innych związków wyznaniowych. Uchwalenie ww. projektów ustaw spowoduje podważenie tych fundamentalnych zasad.

Bezpośrednie finansowanie instytucji kościelnych z budżetu państwa to przymiot państw wyznaniowych. Likwidacja budżetu wyznań to zasadnicza, historycznie jedna z pierwszych cech państwa świeckiego. W krajach Europy Zachodniej o przewadze ludności katolickiej, jak Włochy czy Hiszpania, odchodzi się od takiego modelu finansowania wyznań. We Włoszech nowy system finansowania Kościoła wprowadzono w 1985 r.; opiera się on na tzw. asygnacie podatkowej. W Hiszpanii Kościół ma po roku 1991 r. docelowo finansować się z asygnaty podatkowej oraz ze środków własnych.

W uzasadnieniu projektów wnioskodawcy powołują się na umowę z 29 lipca 1999 r. między Rządem RP a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie statusu szkół wyższych prowadzonych przez Kościół katolicki... Umowa ta nie jest jednak w świetle rozdziału III Konstytucji źródłem prawa powszechnie obowiązującego. Nie zawiera ponadto żadnych zobowiązań państwa do dotowania odrębnych wydziałów teologicznych.

Projekty są również niekorzystne z punktu widzenia gospodarki budżetowej. Pociągną bowiem za sobą stałe, wieloletnie obciążenie budżetu państwa.

Należy rozważyć także kwestię proceduralną – tryb uzgodnienia projektów przez stronę rządową i kościelną na forum tzw. komisji konkordatowych. Dotychczas nie została powołana wspólna komisja do spraw reformy systemu finansowania Kościoła i duchowieństwa, odpowiadająca dyspozycji art. 22 ust. 2 Konkordatu. Działającą natomiast siłą faktów powołane, odpowiednio przez Jana Pawła II i rząd Jerzego Buzka, dwie komisje zwane konkordatowymi, zbierające się na wspólne posiedzenia, i zajmujące się w ogóle problematyką stosowania Konkordatu, ale one same nie tworzą organu o którym mowa we wspomnianym przepisie traktatu. Ustalenia tzw. komisji konkordatowych w sprawach finansowych nie są w świetle tych uwag wiążące dla państwa.

W konkluzji należy stwierdzić, że analizowane projekty ustaw nie powinny stać się obowiązującym prawem. W przypadku ich uchwalenia przez Sejm należy wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie ich zgodności z Konstytucją.

Paweł Borecki

Doktor, asystent w Katedrze Prawa Wyznaniowego Uniwersytetu Warszawskiego. Specjalność naukowa: prawo wyznaniowe. Autor

artykułów i książek z zakresu prawa wyznaniowego.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 21-01-2006)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4561) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4561>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl